

Голас Рафзімы

№ 37 (1299) ВЕРАСЕНЬ 1973 г. ВYДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ ГОД ВYДАННЯ 18-ТЫ ЦАНА 2 КАП.

У такіх дамах жывуць пенсіянеры саўгаса «Любань» Вілейскага раёна — людзі, якія шчыра працавалі ў гаспадарцы. Шчаслівая ў іх старасць: дзяржава забяспечвае пенсію, саўгас на свае сродкі будзе дом, за пражыванне ў ім сяляне нічога не плацяць. Фота У. ДУБКА.

СПОСАБ ЖЫЦЦЯ — САВЕЦКІ

«Я думаю, што той, хто жыве ў сацыялістычнай краіне, ніколі не зможа жыць у іншым свеце».

Гэтыя словы сказаў чалавек, які нарадзіўся і вырас у Савецкім Саюзе, потым пагнаўся за міражом «запаветнай зямлі» ў Ізраіль. Цяпер ён сядзіць на чамаданах у Вене і зноў просіцца на сваю былую радзіму. Вярнуцца з Ізраіля ў СССР яго ніхто не падгаворваў, не агітаваў. Да такога вываду былі савецкі грамадзянін Піцімашвілі дайшоў сваім розумам: відаць, на ўласнай шкуры выразна адчуў розніцу паміж савецкім і буржуазным спосабам жыцця. Піцімашвілі дадаў яшчэ карэспандэнту французскай газеты «Монд», які браў у яго інтэрв'ю: «У Ізраілі не адчуваеш ніякай чалавечай цеплыні, там у пашане толькі грошы, бізнес. У нас, у Грузіі, адносіны паміж людзьмі абсалютна іншыя».

Ашуканы сіянісцкай прапаганды, чалавек, нарэшце, адкрыў для сябе простую ісціну, да якой глыбока і капацца не трэба: адносіны паміж людзьмі заўсёды вызначаліся грамадствам, сацыяльнай сістэмай. Там, дзе непарушна пануюць эксплуатацыйныя прынцыпы, адносіны да чалавек будзь

прапарцыянальныя пачэрам яго прыватнай уласнасці. Павага да асобы залежыць ад таго, маеш ці не маеш ты сваю ўласную краму, фабрыку, дом, зямлю.

У нас, у краіне сацыялізму, адносіны да чалавека «абсалютна іншыя». У гэтым галоўнае адрозненне савецкага спосабу жыцця ад буржуазнага, — таго ж ізраільскага ці амерыканскага. Чалавек, яго дабрабыт, яго духоўныя запатрабаванні — перш за ўсё, — гавораць у нас. Прыгожая фраза? Не! Закон, напісаны на нашым сцягу яшчэ Вялікім Кастрычнікам. У імя і дзеля чалавека, а не наадварот, існуюць і дзейнічаюць усе дзяржаўныя інстытуты. У імя і дзеля чалавека, а не наадварот, распрацоўваюцца і здзяйснююцца планы партыі, перайначваецца аблічча краіны.

Чалавек, а не грошы — вышэйшая вартасць Савецкай дзяржавы, нашага грамадства. Гэта можа заўважыць кожны, хто прыязджае да нас з добрымі намерамі, каму зрок не засцілае едкая смуга антыкамунізму.

Летам гасціў на Навагрудчыне наш суайчыннік з Аргенціны Іван Васілеўскі. Калі землякі

спыталі яго: «Скажы, Іван, што табе кінулася ў вочы?» — Васілеўскі адказаў:

— М'яне ўразіла бесклапотнасць ваша. Бесклапотнасць у тым сэнсе, што вы не бядуеце пра заўтрашні дзень. Памятаеце, як пры панах мы жылі? Нават калі ў чалавека надарылася радасць якая, усё роўна яго душу жэрла трывога: а заўтра як буду жыць? Тое ж самае цяпер у нас у Аргенціне: ці будзе заўтра хлеб, ці не страчу работу? А вас гэта не турбуе, вы толькі можаце радавацца, што ў вас такія парадкі.

«Дабрачынцы», якія шчыруюць над рэкламай заходняй дэмакратыі, у якасці перавагі буржуазнага спосабу жыцця выстаўляюць права амерыканскага, французскага, ізраільскага рабочага на забастоўкі. Забастоўка — дзейсны інструмент, з дапамогай якога рабочы «вольнага свету» дабіваецца павышэння заробтнай платы, паляпшэння ўмоў працы, лепшага пенсійнага забеспячэння. А як савецкі рабочы можа адстаяць свае правы, калі забастоўкі ў Савецкім Саюзе не праводзяцца?

Факты застаюцца фактамі. У Злучаных Штатах Амерыкі, Францыі, Федэратыўнай Рэс-

публіцы Германіі рабочыя бастуюць і сёння. У Савецкім Саюзе — не. Цяпер глянем на гэтыя факты з боку іх сацыяльна-палітычнага значэння, адкінуўшы пустую дэмагогію заступнікаў «вольнага свету». Амерыканскі ці французскі рабочы першыя крокі ў жыццё пачынае з усведамлення таго, што яму далядзецца біцца за хлеб надзённы, за дах над галавой, за будучыню сваіх дзяцей. Даражэньце прадукты, транспарт, медыцынскае абслугоўванне, — хто парупіцца, каб заробная плата рабочага адпавядала ўзросту і ўзроўню жыцця? Толькі ён сам!

Савецкаму чалавеку, які жыве ў іншых сацыяльных умовах, цяжка нават уявіць сабе, што ён павінен нейкім чынам змагацца за свае права. З кім змагацца? Супраць каго выступаць? Заводы, фабрыкі ў нас — не чыясьці прыватная маёмасць, а ўласнасць дзяржавы, значыць, і самога рабочага. Дзяржава ўзяла на сябе клопат аб яго матэрыяльным дабрабыце і задавальненні духоўных запатрабаванняў. Ці варта тут прыгадваць і пералічваць усе тыя мерапрыемствы, якія праводзіліся і праводзяцца Камуністычнай партыяй і Савец-

кім урадам з адной мэтай: для дабра чалавека. Шлях, пройдзены нашай краінай ад II Усерасійскага з'езда Саветаў і да XXIV з'езда КПСС, — лепшае сведчанне няспынных клопатаў сацыялістычнай дзяржавы аб чалавеку і яго будучыні, аб тым, каб ён быў сыты, меў працу, каб жыў у добрых умовах, каб высокімі былі яго маральныя прынцыпы і эстэтычныя ідэалы.

Можа, адсюль бярэ пачатак і такая характэрная асаблівасць савецкага спосабу жыцця, як адносіны чалавека да працы. Не раз даводзілася чуць ад замежных гасцей: «Дзіўна, у вас у кампаніі толькі і размоў аб працы! Збяруцца на свята, на наваселле, на імяніны, а гутарка аб працы. Ды такая цікавая!»

Для чалавека з любой капіталістычнай краіны праца — толькі сродак існавання. Трэба жыць — трэба рабіць. Простая ісціна. Таму рабочы Форда ці Крупа забывае аб рабоце, як толькі выходзіць за прахадную. Ён думае аб рабоце толькі ў адным сэнсе: ці будзе яна заўтра? І як будзе аплачвацца? Для яго незразумелыя катэго-

[Заканчэнне на 2-й стар.]

ЕДИНЫЙ хозяйственный комплекс — таков сегодня незыблемый экономический базис развитого социалистического общества. В докладе о 50-летию Союза ССР Генеральный секретарь ЦК КПСС Л. Брежнев подчеркнул эту важнейшую черту экономической структуры. «Экономика Советского Союза, — говорилось в докладе, — это не сумма экономик отдельных республик и областей. Это уже давно единый хозяйственный организм, сложившийся на основе общих экономических целей и интересов всех наций и народностей».

В самом деле, экономическое развитие, например, Таджикистана — одной из 15 союзных республик — находится в прямой зависимости не только от урожая хлопка и фруктов в самой республике, но и от трудовых усилий машиностроителей Ленинграда,

СЛАГАЕМЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ЕДИНСТВА

За первые два года девятой пятилетки в народное хозяйство страны вложено около 181 миллиарда рублей. Национальный доход увеличился на 10 процентов, продукция промышленности — на 15.

Основа этих успехов — в гармоничном развитии всей советской социалистической системы, в совокупных усилиях народов всех пятнадцати братских союзных республик.

В чем эффективность советской экономики как единого народнохозяйственного комплекса! На этот вопрос отвечает доктор экономических наук, профессор Самуил СУПОНИЦКИЙ.

шахтеров Казахстана, хлеборобов Западной Сибири. Из этих районов республика получает станки, электромоторы, уголь, пшеницу и массу другой продукции для производства и народного потребления. Если с этой точки зрения проанализировать экономику любой другой республики, области, любого города, мы увидим, сколь прочны и логически обоснованы их хозяйственные связи, географические границы которых охватывают почти всю страну.

Какова же диалектика развития этой системы от первых лет Советской власти, когда закладывались основы социалистической экономики, до нынешнего дня?

Победа Великой Октябрьской социалистической революции в 1917 году, установление власти трудящихся принесли всем народам России — и большим и малым — политическую свободу и равноправие. Но страна долго еще оставалась в тисках экономической отсталости, полученной в наследство от России капиталистической. Изменить положение возможно было лишь при условии ускоренной индустриализации прежде отсталых в экономическом отношении районов и коренных изменений в сельском хозяйстве.

Все это, естественно, потребовало огромных средств, квалифицированных кадров. Задача была успешно осуществлена в первые десятилетия Советской власти при широкой помощи наиболее развитых советских республик. Особую роль в оказании этой интернациональной помощи сыграла Российская Федерация, русский рабочий класс, который явился естественным центром сплочения всех наций и народностей Союза.

По решению X съезда Коммунистической партии (1921 г.) с индустриального Урала на окраины страны перемещались многие промышленные предприятия, с заводов Москвы, Ленинграда, Челябинска, Свердловска шли машины, оборудование, направлялись квалифицированные рабочие кадры. Так, например, для создания текстильной фабрики в Армении рабочие прославленной русской мануфактуры из города Иваново-Вознесенска отправили 18 000 веретен и 850 станков.

С тех пор минули десятилетия. Судите сами, насколько плодотворными оказались результаты политики партии в области экономического строительства. Вот только несколько примеров. В 1972 году по сравнению с 1922 годом объем промышленного производства увеличился в Казахстане в 600 раз, в Киргизии — более чем в 400 раз, в Таджикистане — более чем в 500 раз, в Узбекистане — почти в 240 раз, в Туркмении — более чем в 130 раз. Высокого индустриального развития достигли республики Закавказья. За 50 лет промышленное производство возросло в Армении в 527 раз, в Грузии — в 161 раз, в Азербайджане — в 67 раз.

Создание и дальнейшее развитие в союзных республиках крупной промышленности, механизированного сельского хозяйства повысили роль ранее отсталых районов в общесоюзном разделении труда, в экономике страны. Например, Казахстан до революции — край кочевого скотоводства, с жалкой горсточкой мелких, кустарных предприятий стал крупнейшим центром добывающей и обрабатывающей промышленности, производства зерна, мяса. Белоруссия в наши дни — один из центров станкостроения и тракторостроения, производства минеральных удобрений, пилотных материалов, шерстяных тканей, телевизоров. Электротехническая, химическая промышленность, цветная металлургия Армении занимают важное место в экономике всего Советского Союза. Узбекистан производит машины, оборудование для всех хлопководческих районов страны. Азербайджан играет ведущую роль в обеспечении важнейшими видами нефтяного оборудования всех нефтедобывающих районов.

Однако народное хозяйство СССР не сумма этих национальных развитых хозяйств. Экономика каждой республики переплетается с хозяйственной структурой других республик. Развитие каждой республики происходит не изолированно, а в рамках единого народнохозяйственного комплекса как его неотделимой части.

Общесоюзное планирование открывает путь для четкого управления экономикой. Распределение и перераспределение материальных, финансовых и трудовых ресурсов осуществляется планомерно, гармонично.

Действительно, каждое крупное предприятие, в какой бы республике оно ни находилось, сотнями, тысячами хозяйственных нитей связано с заводами и фабриками других братских республик. Минский автомобильный завод, например, имеет более 1000 предприятий-поставщиков узлов и деталей, расположенных и в европейской части страны, и за Уралом. И это, конечно, не исключение, а закономерность, свойственная хозяйственной организации всех районов страны. В этом проявляется особенность не только современного крупного производства, но и все усиливающиеся процессы социалистической интеграции хозяйственной жизни, социалистических производственных отношений.

Социалистическая экономика СССР существует уже более полувека. Ее динамичное развитие подтверждает ленинскую идею о преимуществах, которые дает крупное централизованное народное хозяйство в сравнении с раздробленным, лишенным возможности единого планового управления.

АПН.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

СТЫПЕНДЫЯ ПА ПОШЦЕ

Гэта было некалькі гадоў назад. Кіраўнікі саўгаса «Зарубы» Дубровенскага раёна запрасілі да сябе маладога рабочага Уладзіміра Шаўцова.

— Задавальняе тваю просьбу, — сказалі хлопцу ў праўленні, — рэкамендуем цябе на вучобу ў Горацкую сельскагаспадарчую акадэмію.

Кіраўніцтва гаспадаркі Імкнеца да таго, каб на працягу бліжэйшых гадоў падрыхтаваць патрэбную колькасць высокакваліфікаваных спецыялістаў. З гэтай мэтай саўгас мае двух стыпендыянтаў у Віцебскім ветэрынарным інстытуце, у Горацкай сельскаакадэміі займаюцца таксама Мікалай Рандарэвіч і Мікалай Шаўцоў. У Смальянскім сельскагаспадарчым тэхнікуме за кошт саўгаса вучыцца Вера Пілатава. Сёлета ўступныя экзамены паспяхова здалі яшчэ некалькі саўгасных юнакоў і дзяўчат.

У гаспадарцы створан спецыяльны фонд па падрыхтоўцы кадраў у сельскагаспадарчых інстытутах, тэхнікумах. На гэтыя мэты штогод выдаткоўваецца звыш 4 000 рублёў.

Сваіх стыпендыянтаў у інстытутах і тэхнікумах цяпер маюць усе 22 калгасы і саўгасы Дубровенскага раёна.

І. КОГАН.

МУЗЕЙ НА КАМБІНАЦЕ

Музей рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай славы створан на Добрушскім цэлюлозна-папяровым камбінаце «Герой працы».

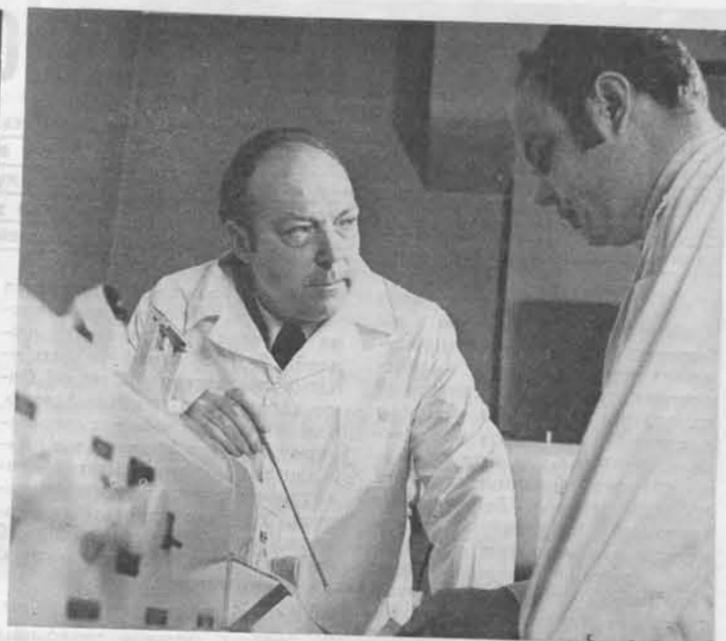
Багатая гісторыя гэтага прадпрыемства, якому споўнілася сто гадоў. Яго рабочыя актыўна ўдзельнічалі ў рэвалюцыйным руху, змагаліся за народную ўладу на франтах грамадзянскай вайны, абаранялі яе ў час Вялікай Айчыннай. На камбінаце сёння працуюць дзеці і ўнукі тых, хто пачынаў сваю дзейнасць на прадпрыемстве з першых дзён яго існавання. Каля 40 рабочых за самаадданую працу ўдасноены высокіх урадавых узнагарод.

Велізарныя перамены адбыліся на камбінаце за гады Савецкай улады. Прадпрыемства стала вядучым у Беларусі і адным з буйнейшых у СССР па выбравы чарджэнай, шпалернай, святадучвальнай і іншых відаў высакваласнай паперы. Яго цэхі аснашчаны сучаснай тэхнікай, вытворчасць вядзецца па самай прагрэсіўнай тэхналогіі.

У дзевятай пяцігодцы камбінат павінен выпусціць 297 тысяч тон паперы, 2 мільярд 300 мільянаў вучнёўскіх шпалкаў і больш чым на 80 мільянаў рублёў тавараў культурынабытавога прызначэння.

Аб гэтым і многім іншым з мінулага і сучаснага прадпрыемства-ветэрана раскажучь наведвальнікам стэнды музея. Іх шэсць: «Старонкі з мінулага», «Рабочыя ў барацьбе за ўладу Саветаў», «Станаўленне прадпрыемства», «У гады Вялікай Айчыннай вайны», «Другое нараджэнне», «Да новых рубяжоў». На спецыяльных палцах будзе прадстаўлена прадукцыя, якую выпускае цяпер камбінат.

А. КУРЛОВІЧ.

ШОЎК І СПЕКТР

На сталае доктара фізіка-матэматычных навук Р. Жбанкова ляжыць незвычайны альбом. Яго старонкі з шоўку, што пераліваецца ўсімі колерамі вясёлкі.

Такія альбомы натуральна бачыць у руках модніц, якія выбіраюць у пашывачным атэлье тканіны для абновак. А якія адносіны маюць прыгожыя шаўкі, сатканыя ў Маскве, Рызе, Кіеве, Віцебску і Чаркасах, да лабараторыі малекулярнага спектральнага аналізу Інстытута фізікі АН БССР, якую ўзначальвае Расціслаў Жбанкоў?

Самыя непасрэдня! Менавіта вучоныя лабараторыі сумесна з калегамі з Літоўскага НДІ тэкстыльнай прамысловасці дапамаглі савецкім ацэтатным шаўкам стаць лепшымі і больш прыгожымі. У адрозненне ад выпускаемых раней тканіны з альбома даюць амаль напалавіну меншую ўсадку пры мыцці, яны больш трывалыя ў нашэнні і да таго ж пазбаўлены непрыемнай уласціваці сінтэтыкі «біць токама» — акумуляваць статычную электрычнасць.

...Каб ацэтатная тканіна набыла максімальна высокую якасць, неабходна зафіксаваць, «спыніць» тэхналагічны працэс атрымання валакна ў той момант, калі пачынаецца пераход палімера з аморфнага ў крышталічны стан. Перапыні працэс раней — і зніжыцца сувязі паміж малекуламі валакна. Будучая тканіна страціць трываласць і многія іншыя важныя якасці. Зафіксуй крыху пазней — і крышталізацыя зробіць валакно крохкім, пазбаўленым эластычнасці.

Нялёгкую задачу сачэння і кантролю за «паводзінамі» ацэтылцэлюлозы і ўзялі на сябе вучоныя лабараторыі малекулярнага спектральнага аналізу. Доктар Р. Жбанкоў і навуковы супрацоўнік лабараторыі В. Кулакоў правялі многія сотні эксперыменты, мадэліруючы ўмовы вытворчасці.

Вывады беларускіх спектралістаў адразу ж правяраліся на практыцы вучонымі Літоўскага НДІ тэкстыльнай прамысловасці В. Бразаўскасам, В. Пашкевічусам і Ю. Лібонасам. Іх лабараторыя сталі цэхі рыжскага вытворчага аб'яднання «Рыгас аудумс» і Чаркаскага шаўковага камбіната.

Эфект тэхналагічных рэкамендацый беларускіх фізікаў пераўзышоў самыя смелыя меркаванні. Танныя тканіны з дыацэтатцэлюлозы наблізіліся па шэрагу ўласцівасцей да больш дарагіх і складаных па вытворчасці трыацэтатных тканін. Сярод набытых якасцей — малая ўсадка, высокая трываласць.

У мінулым годзе жанчыны краіны атрымалі ад рыжскіх і чаркаскіх ткачых першыя 4 мільёны метраў шоўку, створанага па новай тэхналогіі.

Цяпер сумесныя прапановы беларускіх і літоўскіх вучоных укараняюцца на ўсіх аднатыпных прадпрыемствах СССР. Ужо сёлета на прылаўкі магазінаў паступаць больш за 6 мільянаў метраў шаўковых тканін, вырабленых па іх «рэцэпту».

І. ПАДАРАЖАНСКИ.

НА ЗДЫМКУ: загадчык лабараторыі малекулярнага спектральнага аналізу Інстытута фізікі АН БССР доктар фізіка-матэматычных навук Р. ЖБАНКОЎ (злева) і малодшы навуковы супрацоўнік В. КУЛАКОЎ у лабараторыі.

АДКРЫЦЦІ У ГАЛІНЕ ЯДЗЕРНАЙ ФІЗІКІ

У Камітэце па справах вынаходстваў і адкрыццяў пры Саўеце Міністраў СССР зарэгістраваны два новыя адкрыцці ў галіне ядзернай фізікі.

Група навуковых супрацоўнікаў Аб'яднанага інстытута ядзерных даследаванняў у Дубне пад кіраўніцтвам акадэміка Г. Флёрэва адкрыла з'яву ўтварэння хімічнага элемента з атаматым нумарам 103.

Вынікі хімічных даследаванняў новага элемента паказалі, што ім закончваецца сёмы рад перыядычнай сістэмы Мендзя-

леева — рад актынідаў.

Гэта яшчэ адно пацвярджэнне тэарэтычных асноў закона адкрытага вялікім рускім вучоным.

З'яву радыяцыйнай самапалярызацыі электронаў і пазітронаў у магнітным полі адкрылі прафесары Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта А. Сакалоў і І. Цярноў.

Эфект самапалярызацыі электронаў і пазітронаў адкрывае шырокія магчымасці для правядзення сучасных фізічных эксперыментаў.

ВУЧОНЫЯ ЎЗНАЧАЛВАЮЦЬ ГАСПАДАРКІ

Кандыдацкую дысертацыю абараніў у Маскоўскім дзяржаўным ўніверсітэце імя Ламаносава старшыня калгаса «Чырвоная Армія» Рагачоўскага раёна В. Вараб'ёў. У ёй абагулен вопыт эканамічнай службы ў гаспадарцы.

На гаспадарчы разлік тут пераведзены ўсе паляводчыя брыгады, фермы, аўтагараж, майстэрня. Паміж вытворчымі падраздзяленнямі існуе чэкавая сістэма ўзаемных разлікаў за прадэзены прадукцыю і выкананыя работы. Аплат працы дыферэнцыяванана, пастаў-

лена ў залежнасць ад колькасці і якасці прадукцыі. Хлебаробы збіраюць да 30 цэнтнераў збожжа, каля 200 цэнтнераў бульбы з гектара. Гадавы даход дасягнуў 1,3 мільёна рублёў.

Вопыт гэтага калгаса па арганізацыі ўнутрыгаспадарчага разліку знайшоў распаўсюджанне ў рэспубліцы і за яе межамі.

Цяпер дваццаць дзве гаспадаркі рэспублікі ўзначальваюць вучоныя, а звыш 70 кіраўнікоў і спецыялістаў калгасаў і саўгасаў займаюцца ў аспірантур-

УВАСАБЛЕННЕ ЛЕНИНСКІХ ІДЭЙ

Ігнат Шыколка—пераможца віктарыны «Ці ведаеце вы Беларусь!». У жніўні ён разам з жонкай Марыяй адпачываў у санаторыі на беразе возера Нарач. Пасля адпачынку муж і жонка Шыколкі гасцілі ў Мінску, былі прыняты ў Беларускае таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом і ў рэдакцыі газеты «Голас Радзімы». Ад'язджаючы з Беларусі ў Канаду, Ігнат Шыколка пакінуў пісьмо, якое прасіў надрукаваць на старонках нашай газеты.

Мне пашанцавала: за ўдзел у віктарыне «Ці ведаеце вы Беларусь?» мне была прысуджана першая прэмія — бясплатная пудэўка ў санаторыі на возеры Нарач. Па пудэўцы я з жонкай адпачыў у нарчанскім санаторыі. За гэта прыношу вялікую сардэчную падзяку журы віктарыны, Беларускаму таварыству па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом, рэдакцыі газеты «Голас Радзімы». Дзякуй вам, дарагія сябры, за магчымасць сустрэцца з маёй роднай Беларуссю.

Я сустракаюся з ёю трэці раз. І кожная паездка дае мне радасць, дазваляе пазнаць штосьці новае і прыемнае. У мяне цяпер столькі цудоўных пачуццяў, што іх цяжка перадаць на паперы.

Вельмі ўражае сардэчная гасціннасць беларускага чарода і наогул усіх савецкіх людзей. Думаю, што гэта гасціннасць прыцягвае ў Савецкі Саюз гасцей з-за граніцы. Цяпер, калі ў выніку пленных перагавораў Леаніда Брэжнева з прэзідэнтам Злучаных Штатаў міжнароднае становішча палепшылася, да вас павінна прыязджаць яшчэ больш гасцей, каб на свае вочы ўбачыць поспехі Савецкай краіны.

Поспехі гэтыя вельмі вялікія. Вы, сябры, можаце ганарыцца Радзімай, бо ўсё, што мы ўбачылі тут, сведчыць аб вялікай сіле народа, аб яго энтузіязме і таленце. Мая Беларусь можа ганарыцца сотнямі тысяч адукаваных працаўнікоў, спецыя-

лістаў, сваім багаццем і дастаткам, сваёй культурай.

Мы бачылі беларускія калгасы і саўгасы, індустрыяльныя цэнтры, глядзелі выступленні мастацкай самадзейнасці, сустракаліся з прадстаўнікамі інтэлігенцыі, калгаснікамі. Нас здзіўляе, як хутка была адбудавана Беларусь пасля вайны. І таму мы павінны сказаць: усяго гэтага не было пры буржуазнай Польшчы, усё гэта дасягнута дзякуючы сацыялізму, усё гэта — уваасабленне ідэй вялікага Леніна. Кожны раз, наведваючы Радзіму, мы едзем у Маскву, прыходзім на Красную плошчу. Як і многія тысячы савецкіх людзей і гасцей з усёй зямлі, мы ідзем у Маўзалеі Леніна і аддаём даніну павагі засна-

вальніку Савецкай дзяржавы. Мы разумеем: вашы поспехі — гэта ажыццёўленыя думкі геніяльнага Уладзіміра Ільіча. Мы дзякуем Савецкай уладзе і Камуністычнай партыі за тое, што пад іх кіраўніцтвам наша некалі бедная Радзіма стала магутнай і багатай, што за кароткі

час яна дабілася вялікіх поспехаў у развіцці народнай гаспадаркі і культуры.

Шчасця табе і новых поспехаў, наш родны беларускі народ!

Ігнат ШЫКОЛКА.
НА ЗДЫМКУ: Марыя і Ігнат ШЫКОЛКІ.

«Добрае жыта!» — так сказаў суайчыннік з Канады Рыгор ІВАШЧАНКА, перасыпаючы жменю зярнят у беларускім калгасе.

Ніна ТАРАС

СУВЕНІР

Прыехаў к нам госць
з-за граніцы —
Як лунь, пабялелыя скроні...
Ён з нівы ўзяў шчопаць
зямліцы
І палажыў на далоню.
І доўга глядзеў чагосяці
На гэты набытак маленькі...
Навошта табе, мілы госцю,
Зямлі беларускай жменька?
Тут золата не іскрыцца,
Не кінупі квецень мімозы...
Што ўбачыў ты ў гэтай
зямліцы,
Што льеш на далонь свае
слёзы!
Чаго разглядаеш старанна
Звычайную —
Гладзіш з любоўю!..
Была яна ўся здратавана,
Паліта ў дні грозных кроўю

Адзіных,
любімых, каханых
Сыноў, і братоў, і нявестак, —
Забітых,
Закатаваных
І тых, што прапалі без вестак.
Ад болю зямля стагнала...
Ды госцю мы рады шчыра:
У нас ёсць дарункаў нямала,
Шмат ёсць для гасцей
сувеніраў:
Яскравых,
бліскучых,
павучых, —
Мы іх рыхтавалі сардэчна:
Для транспарту — лёгкіх
і зручных,
Для памяці — любых навечна...
А ён непрыглядны драбчак
Дрыжачай худою рукою
Завязаў у вузлячок,
А слёзы ліліся ракою...

Я МЕЧТАЛ О ТАКОЙ ПОЕЗДКЕ

Мне уже за восьмьдесят. Для путешествий возраст, конечно, не самый подходящий. И все же этим летом я вместе с группой американских туристов совершил многодневное турне по Советскому Союзу. Перед отъездом из Соединенных Штатов некоторые мои знакомые удивленно пожимали плечами: «Зачем ехать в Россию, не лучше ли отдохнуть в Калифорнии или Флориде?». И разве они могли понять, что я всю жизнь, все шестьдесят лет, которые прожил в Америке, мечтал о такой поездке, о встрече с Родиной.

Мы побывали в Москве и Ленинграде, в Киеве, Сочи и Минске. Повсюду нас встречали тепло и радушно. Трудно рассказать обо всем, что мы видели во время поездки. Каждый из туристов, несомненно, запомнил Московский Кремль, Невский проспект, утопающий в зелени каштанов Крещатик, восстановленный из руин красавец Минск. А у меня к тому же навсегда останется в памяти поездка в мою род-

ную деревню Упирова, что на Брестчине.

Я попал в современную советскую деревню, увидел, как зажиточно живут тут люди, мои бывшие односельчане. Колхозники показали мне свое хозяйство. Я видел рожь и пшеницу там, где раньше было болото. Я видел прекрасные оборудованные коровники, где с помощью техники несколько человек обслуживают сотни коров.

Помнится, когда мы уезжали из Америки, недруги нашей Родины «предупреждали», что в Советском Союзе туристам показывают лишь самые красивые места в городах, а в деревни не пускают. Поэтому я сделал в Упирове много снимков: пусть и эти люди посмотрят, как в действительности живут крестьяне в СССР. Мне же эти фотографии будут напоминать о незабываемых встречах на родной земле, о тех счастливых днях, когда исполнилась моя мечта.

Степан ЛИЛЕШ.

США.

БУДУЦЬ НОВЫЯ СУСТРЭЧЫ

Група юнакоў і дзяўчат прыязджала са Злучаных Штатаў Амерыкі і Канады.

У Мінску юныя турысты знаходзіліся з 18-га па 20-е жніўня.

Тры дні — гэта вельмі мала, каб азнаёміцца з такім вялікім горадам, які беларуская сталіца, але іх дастаткова, каб адчуць цёплыню і сардэчнасць яе гаспадароў, зразумець, чаму яны так любяць свой Мінск.

Напэўна, ні адзін турыст, які прыязджае ў новы для яго горад, не абмінае музеяў. І гэта зразумела. У іх — гісторыя народа, яго барацьбы і перамог, яго культура і мастацтва.

У Мінску нашы юныя госці пабывалі ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР, дзе сабраны адна з лепшых у краіне калекцыі рускіх майстроў пэндзля, шырока прадстаўлены палотны беларускіх мастакоў. Своеасаблівым музеем з'яўляецца мемарыяльны комплекс Хатынь. Моўчкі прайшлі юнакі і дзяўчаты па свяшчэннай зямлі, шчодро палітай кроўю беларусаў. Памяць іх надзейна захавала гэту смутную старонку з жыцця нашага народа.

Радаснай была паездка ў піянерскі лагер гадзінікавага завода ў Волме. Радаснай і вясёлай, як жыццё дзяцей, якія цёпла віталі гасцей, спявалі ім песні, танцавалі, паказвалі свой лагер.

Наш тур падыходзіць к канцу, — сказаў кіраўнік групы Фрэд Клімовіч. — Мы пабывалі ў Маскве, Кіеве, Ленінградзе, Ростове, Загорску, Яраслаўлі. Многія з гэтых ма-

ладых людзей упершыню выязджаюць за граніцу. І яны вельмі задаволены, што ім пашчасціла наведаць менавіта Савецкі Саюз, краіну, адкуль выйшлі іх бацькі, пра якую яны чулі шмат добрага.

Сам Фрэд ужо не першы раз у Мінску: тут ён вучыўся ў кансерваторыі, потым прыязджаў сюды з удзельнікамі вядомага ў Злучаных Штатах ансамбля «Юла», якім кіруе на працягу семнаццаці год.

І ў гэтай групе таксама ёсць некалькі нашых танцораў, — зазначае Фрэд Клімовіч.

Калі ўжо гаворка зайшла пра ваш ансамбль, раскажыце крыху аб яго гісторыі, удзельніках, рэпертуары.

— У «Юле» займаюцца дзеці нашых землякоў. Самаму малодшаму ўдзельніку 7 год. Але ў асноўным гэта хлопчыкі і дзяўчынкі, якім зараз па 15—16. Узрост для танцаў самы падыходзячы. Удзельнікі ансамбля выконваюць рускія, беларускія, украінскія танцы. У рэпертуары «Юлы» — «Палянка» і «Лявоніха», «Бульба» і «Гапак», а таксама танцы іншых народаў СССР. Рэпэціруем мы адзін раз на тыдзень у Рускім народным доме. А выступаем як у Нью-Йорку, так і ў іншых гарадах Злучаных Штатаў. «Юла» выязджала з канцэртамі ў Бостан, Пенсільванію. А апошняе выступленне адбылося 1-га ліпеня ў Араў-парку на адкрыцці помніка вашаму песняру Янку Купалу.

— Ці выступалі вы тут, у Савецкім Саюзе?

— Мы не ставілі такой мэты. Паездка ў нас турыцкая, ды і

праграма туру такая насычаная, што для выступленняў няма часу. Да таго ж трэба ўлічваць, што група наша зборная: з Нью-Йорка, Сан-Францыска, Віндзара, Таронта.

— Якія ж уражанні аб нашай краіне, яе людзях і, у прыватнасці, аб Мінску павязеце вы дадому?

— Самыя лепшыя. Я ўжо казаў, што мы пабывалі ў розных гарадах, вялікіх і малых, знаёміліся з іх гісторыяй, сустракаліся з савецкай моладдзю. Гэтыя сустрэчы былі цёплымі і сардэчнымі. Але скажыце вам шчыра, больш за ўсё спадабалася нам у Мінску. І гавару я гэтак не таму, што зраз я знаходзімся ў вашым горадзе. Проста ў мінчан ёсць нейкі сакрэт прыёму гасцей.

Наконт сакрэту Фрэд, канешне, пажартаваў, а вось адносна гасціннасці, дружалюбнасці беларусаў, зрэшты, як і ўсіх савецкіх людзей, не памыліўся. Мы заўсёды рады гасцям, тым, хто едзе да нас з адкрытым сэрцам, з добрымі намерамі, мы спадзяёмся, што з імі будуць яшчэ новыя сустрэчы.

У. МЯЛЕШКА.

Юнакі і дзяўчаты, якія прыехалі ў нашу рэспубліку, былі прыняты ў Беларускае таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом. Яны сустрэліся з супрацоўнікамі Таварыства і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы», прагледзелі фільмы аб Беларусі. НА ЗДЫМКАХ: госці са Злучаных Штатаў Амерыкі і Канады ў Беларускае таварыстве.

Фота В. АНДРОНАВА.

5 СЕНТЯБРЯ в Центральном Доме журналиста состоялась пресс-конференция, на которой присутствовали свыше двухсот корреспондентов иностранных и советских газет, радио- и телевизионных компаний, информационных агентств. Ее открыл заведующий отделом печати МИД СССР В. Софийский.

Выступивший на пресс-

странных корреспондентов, были враждебными Советскому Союзу, и такие антисоветские организации на Западе, как так называемый «народно-трудовой союз», использовали их в своих антисоветских интересах.

— Передавая эти документы за границу, — сказал Красин, — мы вводили в заблуждение мировую общественность, создавая у нее

ствительности ведут подрывную работу против Советского Союза.

Некоторые органы буржуазной печати упоминают имя Красина в связи с так называемым «демократическим движением» в СССР. Корреспондент чехословацкой газеты «Руде право» П. Машин спросил у Красина, что это за «движение».

— Этот термин был изо-

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ В ЦЕНТРАЛЬНОМ ДОМЕ ЖУРНАЛИСТА

конференции первый заместитель генерального прокурора СССР М. Маляров сообщил, что на днях состоялся открытый судебный процесс над П. Якиром и В. Красиным, которые были осуждены за участие в подрывной пропаганде и распространении клеветнических измышлений о Советском Союзе, проводившихся в сотрудничестве с зарубежными антисоветскими организациями.

М. Маляров остановился на правовом обосновании предъявленного Якиру и Красину обвинения. Они привлечены к уголовной ответственности в полном соответствии с частью первой статьи 70 Уголовного кодекса РСФСР.

На пресс-конференции перед советскими и иностранными журналистами выступили осужденные Якир и Красин. Они рассказали о своей подрывной деятельности и о связях с зарубежными центрами. В связи с тем, что буржуазная печать на Западе изображает дело так, будто в Советском Союзе существует некая «оппозиция», Красин в своем выступлении заявил:

— Мы представляли только самих себя — маленькую группку, оторванную от советской общественности, выступающую против ее интересов. Наша деятельность была непомерно раздута реакционной пропагандой, которая использовала нас в своих целях.

Красин отметил, что материалы, которые они передавали за границу через аккредитованных в Москве ино-

превратное представление о Советском Союзе, о жизни советских людей.

Один из главных выводов, к которому пришел Красин в процессе переоценки своей прежней жизни, он сформулировал на пресс-конференции так: выступая против нашего государства и проводимой им политики, мы тем самым выступали против советского народа.

Красин назвал смехотворными утверждения некоторых западных органов печати, будто признания в виновности и раскаяния он и П. Якир сделали под давлением. «Наше поведение на следствии и на суде является результатом переоценки наших прошлых заблуждений, которые привели нас к преступлению», — заявил он.

Выступивший на пресс-конференции П. Якир сказал, что он пришел к выводу признать свою вину, «осознав вредность совершенных поступков». К этому он пришел «после глубоких раздумий и переосмысления прошлого».

Якир подробно рассказал журналистам о фактах незаконного ввоза в Советский Союз представителями различных буржуазных «комитетов» антисоветских изданий.

— Мы знали, — заявил он, — что наши действия являются нарушением существующих в стране законов. Мы поддерживали связь с созданными в ряде западных стран «комитетами», которые, прикрываясь лозунгами защиты прав человека, в дей-

ствительности ведут подрывную работу против Советского Союза. В своем кругу мы пользовались им крайне редко, так как понимали, что никакого такого «движения» на самом деле не существует. И, правда, пользовался этим термином в пропагандистских целях.

Французский журналист Ж. Но (газета «Экспресс»), обращаясь с вопросом к Якиру, сказал, что на судебном процессе Якир назвал выдумкой утверждения буржуазной пропаганды, будто в СССР «инакомыслящих помещают в психиатрические больницы».

— Да, — сказал Якир, — я и сам в свое время сочинял такие письма, не разобравшись в сути дела. То была явная клевета.

Отвечая на вопрос представителя японской телевизионной компании Эн-ти-ви Е. Миягава о письме, которое Якир в свое время написал физику Сахарову, он сказал:

— Я знал, что статьи и заявления Сахарова публикуются в антисоветских изданиях. Понимая, что это противозаконно, я советовал Сахарову задуматься. Он не внял моей просьбе...

Корреспонденты спросили, что намерены делать Красин и Якир после отбытия наказания. Хочу продолжить заниматься научной работой, сказал Красин. Буду трудиться, ответил Якир, честно, как трудятся советские люди.

ТАСС.

У трэцюю нядзелю верасня ў нашай краіне адзначаецца Дзень работнікаў лесу. Трэцюю частку тэрыторыі БССР займаюць сёння лясы. Вялікая заслуга ў гэтым усіх тых, хто даглядае і ахоўвае «зялёнага сябра». НА ЗДЫМКУ: ляснічы Раёнскага лясніцтва Мікалай СМІРНОУ. Фота А. ПЕРАХОДА.

Што? * Як? * Чаму?

Гэтая цырымонія нечым нагадвае ўзнагароджванне. Пасляточнаму прыбраная зала, гукі аркестра, кветкі, усхваляваныя твары. Адзін за адным выступаюць прамойцы — людзі, якіх ведаюць, якіх паважаюць. Але віноўнікі ўрачыстасці не здзейснілі ніякіх подзвігаў, яны наогул яшчэ нічога не паспелі здзейсніць, бо толькі ўступаюць у жыццё, і ўсё ж для іх гэтыя кветкі і шчырыя словы пажаданняў — шаснаццацігадовым грамадзянам Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік уручаецца.

САВЕЦКІ ПАШПАРТ

Пашпартная сістэма ў нашай краіне была ўведзена 40 гадоў назад. 27 снежня 1932 года Цэнтральны Выканаўчы Камітэт і Савет Народных Камісараў СССР прынялі Пастанову аб устанавленні адзінай пашпартнай сістэмы па Савецкаму Саюзу з абавязковай прапіскай пашпартоў. Чым была выклікана такая пастанова?

Шла першая пяцігодка. Небывалымі тэмпамі развівалася індустрыя, якая патрабавала значнага перамяшчэння насельніцтва краіны. Узбуйняліся старыя гарады, узніклі новыя, іх жыхарамі становіліся ўчарашнія сяляне. Упарадкаваць улік насельніцтва — гэта неадкладная задача стаяла ў той час перад Савецкай дзяржавай.

Вялікія змены адбываліся і на вёсцы: сельская гаспадарка пераходзіла на калектыўную сістэму. І калектывізацыя, і індустрыялізацыя праходзілі ва ўмовах жорсткай класавай барацьбы. Воргі Савецкай улады не склалі зброю, а толькі змянілі яе — яны стараліся пранікнуць у дзяржаўны апарат, у прамысловыя цэнтры, на будоўлі, каб усімі сродкамі перашкаджаць сацыялістычнаму будаўніцтву.

«Адзіная пашпартная сістэма, — гаварылася ў Пастанове ЦВК і СНК СССР, — уведзіцца ў мэтах лепшага ўліку насельніцтва гарадоў, рабочых пасёлкаў і новабудоўляў, разгрузкі гэтых населеных пунктаў ад асоб, не звязаных з вытворчасцю і грамадска карыснай працай, а таксама ачысткі гэтых населеных пунктаў ад кулацкіх, крымінальных і іншых антыграмадскіх элементаў, якія ўкрываюцца».

У далейшым асобныя палажэнні пашпартнай сістэмы развіваліся, дапаўняліся або змяняліся ў адпаведнасці са зменамі грамадска-палітычных і сацыяльных умоў жыцця Савецкай дзяржавы ў розныя перыяды.

Значную ролю адыграла пашпартная сістэма ў час Вялікай Айчыннай вайны ў папярэджанні пранікнення ў савецкі тыл воражой разведкі. У самым пачатку вайны органы ўнутраных спраў наладзілі пошук грамадзян, што згубілі сувязь са сваімі роднымі. Дзякуючы нястомнай рабоце савецкай міліцыі, дзесяткі тысяч людзей знайшлі сваіх бацькоў, братоў, жонак, нявест. Пошук гэты працягваецца і сёння. Амаль праз тры дзесяцігоддзі пасля заканчэння вайны яшчэ адбываюцца шчаслівыя сямейныя сустрэчы.

Па існуючым у цяперашні час палажэнні аб пашпарце ў нашай краіне пашпарт з'яўляецца дакументам, які засведчвае асобу грамадзяніна СССР і служыць яму для ажыццяўлення маёмасных, сямейных і іншых праваадносін. У пашпарце ўказваецца прозвішча, імя, імя па бацьку грамадзяніна, час і месца яго нараджэння, нацыянальнасць. (Ва ўсіх саюзных рэспубліках запіс у пашпарце робіцца на дзвюх мовах — рускай і нацыянальнай). У пашпарце уносяцца адзінкі аб прапісцы і выпісцы, рэгістрацыі і скасаванні шлюбу, аб прыёме на работу і звальненні. У пашпарце са згоды ўладальніка адзначаецца група і рэзус-прыналежнасць яго крыві, каб у выпадку неабходнасці тэрмінова аказаць чалавеку медыцынскую дапамогу.

Пашпартная сістэма выкарыстоўваецца для аховы грамадскага парадку і прадухілення правапарушэнняў. Пачынаючы з 1917 года, у нашай краіне было праведзена пяць перапісаў насельніцтва — у 1920, 1926, 1939, 1959 і 1970 гадах. Вынікі перапісаў служаць зыходнымі данымі для ўстанавлення колькасці насельніцтва. У перыяд паміж перапісамі адным са сродкаў агульнага і персанальнага ўліку насельніцтва з'яўляецца пашпартная сістэма. Гэтыя звесткі неабходны пры планаванні народнай гаспадаркі, а таксама для правільнага выкарыстання працоўных рэсурсаў. Пашпартная сістэма працягвае ўдасканальвацца з мэтай больш поўнага і дакладнага ўліку насельніцтва.

ЛІСТ З КАЗАХСТАНА

Я пішу з маляўнічага казахскага сяла Кельчамашата, дзе працую настаўнікам. Акрамя майёў сям'і (я беларус з Магілёўшчыны), тут яшчэ трыццаць беларускіх сем'яў — адны пасяліліся даўно, другія нядавно. Жывём мы па суседству з казахамі, немцамі, карэйцамі, узбекамі. Наогул, у сяле ёсць прадстаўнікі каля дваццаці нацыянальнасцей.

Вечарамі, пасля работы, сяльчане збіраюцца ў саўгасны клуб. Тут заўсёды людна. Нядавно прыйшоў у бібліятэку, бачу, бібліятэкарка Марыя Дзядовіч распакоўвае новыя кнігі. У кіпях і тамы Я. Купалы, Я. Коласа, П. Броўкі, І. Шамякіна, І. Мележа, К. Чорнага, П. Галавача, Ц. Гартнага і іншых беларускіх пісьменнікаў. Прыйшоў праз пару дзён, каб узяць нешта з гэтых кніг, ды спазніўся — іх ужо разабралі. Давялося чакаць. А дні за тры да гэтага ў клубе адбылася канферэнцыя чытачоў па кнігах І. Шамякіна «Сэрца на далоні» і «Снежныя зімы».

«Голас Радзімы»

№ 37 (1299)

...Паглядзеў на рэкламу, што вісела ля клуба: кінафільм «Бацька» вытворчасці «Беларусьфільм». Вечарам у зале не засталася ніводнага свабоднага месца. Так было і калі дэманстраваліся беларускія фільмы «Чырвоная лісца», «Зімародак», «Сыны ідуць у бой», «Несцерка» і іншыя. З захапленнем іх глядзяць не толькі беларусы, а і казахі, карэйцы, узбекі.

Час ад часу ў нас наладжваюцца канцэрты мастацкай самадзейнасці. У іх праграме побач з рускімі, украінскімі, казахскімі песнямі і танцамі — беларускія.

Аднойчы гурткоўцы вырашылі паказаць на беларускай мове п'есу Я. Купалы «Прымакі». Спачатку баяліся, што не ўсе жыхары сяла зразумеюць яе. Але атрымалася добра: п'еса мела поспех, усе зразумелі без перакладу.

Іду некай вечарам і чую — спяваюць беларускія песні. На лаўцы сядзяць тры дзяўчыны-беларускі, чатыры казашкі. Потым запелі казахскую, ды так хораша.

У кожнай хаце ёсць тэлевізар. Па трансляцыі з Масквы цікава сцэны глядзім дакументальныя фільмы, спектаклі. Асабліва спадабаліся спектаклі «Зацюканы апостал» А. Ма-

каёнка, «Брэсцкая крэпасць» К. Губарэвіча.

Мы ганарымся сваімі землякамі, калі чуем па радыё і пра мільён беларускіх трактараў, і новую буравую вышку, што дала нафту, і пра карпусы Наваполацка, і шахты Салігорска... Аб Беларусі нам нагадваюць і трактары «Беларусь», што працуюць у казахскіх стэпах, і МАЗы, і матацыклы. Заходзіш у магазін — баяны Маладзечанскай фабрыкі, тэлевізары Мінскага завода. У другім магазіне ільняныя тканіны беларускай вытворчасці, абутак, вопратка. А ў прадуктовым — беларуская капуста з грыбамі (саянка).

Беларусы размаўляюць туг і на роднай мове, і па-руску, і па-казахску.

Многія беларускія дзяўчаты пайшлі замуж за украінцаў, карэйцаў, казахцаў, немцаў, жывуць дружнымі сем'ямі.

Як толькі прыходзіць пара адпачынку, мы едзем на радзіму да сваякоў, каб палюбавацца зямлёй сваіх бацькоў, на свае вочы ўбачыць новыя гарады, вёскі. А потым з такой жа радасцю вяртаемся дамоў — на сваю другую радзіму Казахстан.

М. ЗАСТОЛЬСКИ.

«ЗЯЛЁНАЕ ХАРАСТВО БЕЛАРУСІ»

ЭККУРС У МІНУЛАЕ

У мінулым, гадоў 120—130 таму назад, лясы ў межах сучаснай Беларусі займалі амаль палавіну яе тэрыторыі. З развіццём капіталізму ў Расіі ў другой палове XIX і пачатку XX стагоддзя інтэнсіўнасць высечак узрасла ў шмат разоў. З 1860 да 1914 года лясістасць беларускага краю знізілася да 28,4 працэнта. Лес высякалі як на ўнутраныя патрэбы, так і для вывазу за мяжу. Пры гэтым бралася пад увагу толькі адно — барышы. Абшарнікаў і іншых прыватных уласнікаў, якія валодалі трыма чвэрцямі ўсіх лясоў, не цікавіла іх значэнне для народа і грамадства, для сельскай гаспадаркі і здароўя людзей. Маўляў, мой лес, што хачу, тое і раблю з ім.

Высякаліся ў першую чаргу масівы, што мелі важнае водаахоўнае значэнне — усцяж рэк, бо прыбарэжны лес лацаваў сцягваць да вады і адпраўляць плытамі па прызначэнню. Палескі магнат Горват, напрыклад, агаліў берагі Прыпяці на многія дзесяткі кіламетраў. Бярвенні сплаўлялі па Прыпяці і Дняпры да Чорнага мора, там грузілі на марскія лесавозы і адпраўлялі ў краіны Заходняй Еўропы. З берагоў Бярэзіны лес адпраўлялі адразу ў двух напрамках: па рацэ на поўдзень і па Бярэзінскім (Саргучоўскім) канале на паўночны захад — спачатку да ракі Заходняй Дзвіны, а потым да Рыгі, па Балтыйскім моры зноў за мяжу. Толькі за пяць год у канцы мінулага стагоддзя па Бярэзінскай воднай сістэме было сплаўлена лесаматэрыялаў на велізарную для тых часоў суму — 14 мільёнаў рублёў. Такім жа парадкам прыватныя ўладальнікі знішчалі лясы і паабалал Заходняй Дзвіны, Нёмана, Дняпра і іх прытокаў. Без ахоўных лясоў засталіся многія вялікія і малыя рэкі і гарады, размешчаныя на іх берагах. Бурліва эксплуатацыя лесу развівалася таксама ўсцяж чыгунак, бальшакоў, шасэйных дарог і нават у глыбінных раёнах. Толькі за перыяд з 1882 года да пачатку першай сусветнай вайны было па-драпежніцку знішчана звыш 800 тысяч гектараў беларускіх лясоў. Пры гэтым лясной гаспадаркі ў той час як самастойнай галіны не існавала, лесааднаўленчыя работы амаль не праводзіліся.

У час першай сусветнай і грамадзянскай войнаў лясістасць знізілася яшчэ больш — да 25,7 працэнта.

Забягаючы наперад, варта зазначыць, што вельмі цяжкія страты былі нанесены нашаму лесу ў час другой сусветнай вайны, у перыяд акупацыі Беларусі нямецка-фашысцкімі войскамі. У 1945 годзе лясістасць на тэрыторыі рэспублікі складала толькі 21,5 працэнта — сама нізкая за ўсю яе гісторыю. Паабалал дарог — чыгуначных, шасэйных, грунтовых і вакол гарадоў, пасёлкаў, вёсак, дзе размяшчаліся варожыя гарнізоны, лясы высякаліся спецыяльна — каб абмежаваць і ўскладніць дзейнасць партызан. Глыбінныя і маладаступныя лясныя масівы, дзе звычайна знаходзіліся партызанскія базы, акупанты бамбілі і абстрэльвалі запальнымі снарадамі. У засушлівую пару лясныя пажары знішчалі велізарныя плошчы дрэвастою, утвараючы гары, лашыраючы пустэчы. За гады нямецка-фашысцкай акупацыі ў Беларусі было знішчана паўтара мільёна гектараў лясоў.

РАЗМАХ

ПЕСААДНАЎЛЕННЫХ РАБОТ

Адбудова лясной гаспадаркі вялася разам з адбудовай усёй народнай гаспадаркі рэспублікі. Нанава былі створаны лясгасы, праведзена лесаўпарадкаванне, арганізаваны лесааднаўленчыя работы. Фактычна нанава ствараліся лесатэхнікумы, лесатэхнічны (тэхналагічны) інстытут у Мінску і навукова-даследчы інстытут у Гомелі. У гэтых умовах адбудова лясной гаспадаркі мела сваю спецыфіку. Колькасць спелых насаджэнняў яшчэ больш знізілася па той прычыне, што на аднаўленне спаленых вёсак і знішчаных гарадоў патрабавалася велізарная колькасць драўніны. Аднак працэнт лясістасці з году ў год павышаўся за кошт стварэння новых лясоў пераважна хвойных парод.

Лесаўпарадкаванне цесна звязана з таксацыяй — бадай-што самай маруднай работай, якую прыйшлося выканаць працаўнікам лясной гаспадаркі Беларусі пасля вайны. Справа не столькі ў тым, што трэба было падлічыць, колькі і якіх лясоў у нас засталася. Таксацыя — гэта ацэнка, вызначэнне вартасці і магчымасцей як асобнага дрэва, так і ўсяго дрэвастою той ці іншай пароды і ўсяго лесу ў цэлым (з улікам прыродных умоў). Пры таксацыі лесавады ўлічылі ўзрост дрэвостояў, іх драўніны запас у кубаметрах на гектар плошчы і штогадовы прырост драўнінай масы.

Ажыццяўленне ўсіх работ па таксацыі лясоў дало важныя звесткі, якія паслужылі асновай для планавання развіцця лясной гаспадаркі і лясной прамысловасці рэспублікі. Улічваючы глебавыя

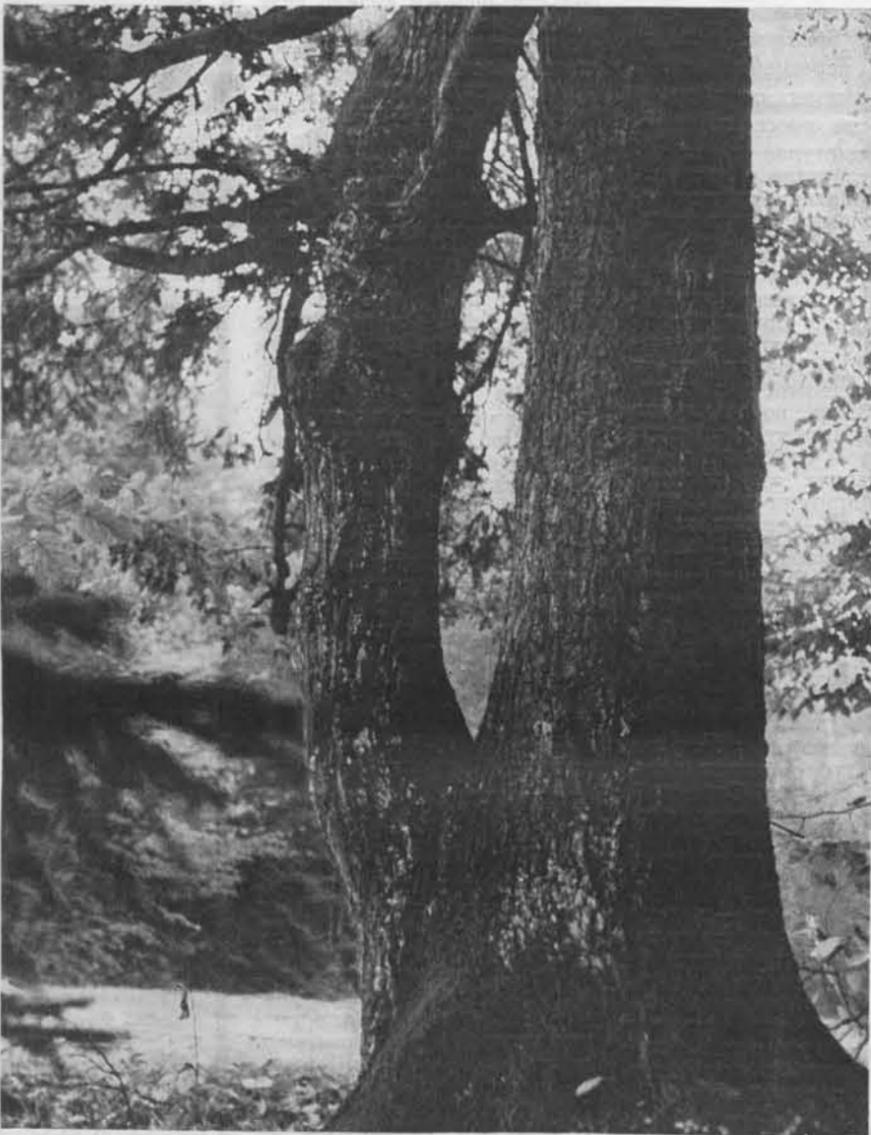
Вельмі трапна назваў Мікалай Ражкоў сваю брашуру, што пад такім загаловам выйшла ў «Бібліятэцы газеты «Голас Радзімы»,—лес сапраўды з'яўляецца цудоўным хараством, выдатнай аздобай нашай роднай Беларусі. І раскажаў аб ім захапляюча, цікава.

«Лес па праву лічыцца найбольш характэрным элементам беларускага краявіду,—чытаем мы на першай старонцы брашуры.—Нават апінуўшыся сярод прасторнага поля, ты ўсё роўна ўбачыш вакол сябе—бліжэй ці далей—лясы. Яны чаргуюцца з палеткамі і лугамі ў поймах рэк і рачулак альбо азёр, надаючы пейзажу непаўторную маляўнічасць і харастаю».

Аднак лес дорыць нам не толькі прыгажосць. У раздзеле «Лес у жыцці чалавека» аўтар раскажае аб яго народна-гаспадарчым значэнні, аб карысці, якую ён прыносіць здароўю людзей, бо «нават нядоўгае знаходжанне ў лесе заспакоівае і ўмацоўвае нервовую сістэму чалавека, паляпшае яго псіхічны стан».

У брашуры чытач знойдзе расказ аб дрэвах беларускага лесу. Пра бярозу, напрыклад, гаворыцца так: «Бяроза — граціўзнае, адзінае ў свеце дрэва з сапраўды белай карой. За сваю прыгажосць у любую пару года — светла-зялёную вясной і летам, залацістую восенню і ў ажурным убранні шэрано зімой — людзі нашага краю здавён-даўна надзвычай палюбілі бярозу, лічаць яе сімвалам прыроды Радзімы...» Чытаючы брашуру, кожны з вас успомніць, якое ў нашых лясах жыў «насельніцтва», даведаецца аб узаемазалежнасці расліннага і жывёльнага свету, знойдзе шмат іншых цікавых звестак. На прыкладах з паўсядзённага жыцця аўтар паказвае арганізацыю лясной гаспадаркі, работу леснікоў, выхаванне ў народзе любві да лесу, клопаты аб зберажэнні лясных масіваў, якія патрэбны для цяперашняга і будучага пакаленняў.

Пакуль чытачы атрымаюць брашуру, з асобнымі раздзеламі яе мы прапануем пазнаёміцца на гэтай старонцы сённяшняга нумара газеты.

і іншыя прыродныя ўмовы сваіх лясоў, кожны лясгас і лясніцтва ведалі, колькі ім трэба пасадзіць лесу і якіх парод, якія дрэвастоі фарміраваць пры высечках догляду лесу.

Лесааднаўленчыя работы пашыраліся з году ў год. На працягу толькі першых пяці пасляваенных год было пасаджана 190 тысяч гектараў лесакультур, пераважна сасны звычайнай. Пачынаючы з 1950 года, плошчы лесапасадак пачалі перавышаць плошчы высечак на 13—15 працэнтаў. З 21,5 працэнта ў 1945 годзе лясістасць у рэспубліцы ўзнялася да 37,5 працэнта. За ўвесь пасляваенны перыяд у Беларусі было пасаджана 1,5 мільёна гектараў лясоў — столькі ж, колькі знішчылі вайна і акупацыя. Былі засаджаны, ці, як кажуць лесавады, аблесены, шматлікія высечкі, а таксама гары, пустэчы, пяскі, яры, асушаны лясныя балоты і іншыя няўжыткі, якія нельга эфектыўна выкарыстаць у сельскагаспадарчай вытворчасці. Зноў адзелься ў зялёныя шаты берагі рэк, азёр, вадасховішчаў, адноўлены і створаны нанава лясныя аздаўленчыя зоны вакол гарадоў, ахоўныя лясныя палосы ўсцяж чыгунак і шасэйных дарог. Па дагаворанасці з праўленнямі калгасаў лесавады стварылі полежаўныя лясныя палосы, на асушаных тарфяніках узніклі лясы на ўчастках, чепрыгодных для сельскай гаспадаркі.

Размах лесааднаўленчых работ не ўступаў размаху адбудовы ўсіх галін народнай гаспадаркі рэспублікі. Паўтара мільёна новых лясоў з няпоўныя тры дзесяцігоддзі — гэта ў любым выпадку каласальны аб'ём работ. І з ім бы не справіцца без механізацыі, без патрэбных машын, без кадраў механізатараў.

Усё гэта, зразумела, прыйшло не адразу і патрабавала ўмелай арганізацыйнай работы ляснога ведамства, творчай работы вучоных-лесавадоў, механізатараў-вынаходнікаў. Рашаючую ролю адыграла ўдасканаленне пасадачных машын, умелая праца радавых працаўнікоў.

Захаванне тэхналогіі і аграцэхнікі пасадак, высокая якасць пасадачнага матэрыялу, які рыхтаваўся ў гадавальніках лясгасаў, забяспечылі добрую прыжывальнасць лесакультур. 95—98 працэнтаў — такія паказчыкі прыжывальнасці сеянцаў сасны звычайнай і іншых парод.

Цяпер лясы БССР займаюць амаль трэцюю частку яе тэрыторыі. Такая лясістасць у нашых прыродных умовах з'яўляецца найбольш аптымальнай. Лясы пераважна маладыя. Іх асаблівасць у тым, што яны пакуль што не могуць быць пастаўшчыкамі драўніны. Патрэбны дзесяткі гадоў на іх вырошчванне да спеласці. І хоць штогод прыбаўляецца пэўная колькасць драўніны, карыстацца ёй нельга, бо нерэнтабельна ссякаць маладыя дрэвы. Кожнае здаровае маладзёе дрэва лесавады параўноўваюць з дзювым станком, на якім штогод выпрацоўваецца пэўная колькасць прадукцыі. Знішчыў дрэва — знікне і «станок», спыніцца нарошчванне гадавых кольцаў, гэта значыць вытворчасць драўнінай прадукцыі.

Але карысць лесу, як ужо гаварылася, не толькі ў «пастаўках» драўніны. Нават самыя маладыя лясы становаць ўплываюць на навакольнае асяроддзе: ахоўваюць глебу ад воднай і ветравай эрозіі, садзейнічаюць наапаўненню вільгаці ў верхнім гарызонце зямлі, ачышчаюць

паветра ад лішняй вуглекіслаты, ператвараючы яе ў кісларод, служаць асяроддзем для жыцця звяроў і птушак, месцам для адпачынку людзей. Работы па пасадцы лесу працягваюцца, хоць у апошнія гады іх памеры, натуральна, сталі змяншацца. Цяпер галоўны клопат лесавадоў — вырасціць пасаджаныя лясы, дабіцца высокай прадукцыйнасці на ўсіх лясных плошчах.

КЛОПАТ АБ ПРАДУКЦЫЙНАСЦІ ЛЯСОЎ

Тэрмін «прадукцыйнасць» цалкам і поўнасцю прымяняецца і ў лясной гаспадарцы. У шырокім сэнсе слова гэта аб'ём ці сума ўсіх карыснасцей лесу з аднаго гектара, якую можна атрымаць на працягу года альбо больш доўгага перыяду. Практычна ж, калі гаворка заходзіць аб прадукцыйнасці лесу, то маецца на ўвазе прырост драўніны ў год на гектар лясной плошчы. Колькасць штогадовай прыбаўкі драўніны залежыць ад многіх фактараў: ад глебавых умоў і пароднасці лесу, ад аптымальнай гушчыні дрэвастою і санітарнага стану лясных насаджэнняў. Большасць гэтых фактараў падуладна волі чалавека і можа рэгулявацца ім у патрэбным напрамку.

Аднаўленне лясоў цесна звязана з праблемай іх прадукцыйнасці. Першае правіла ў рабоце лесавадоў — не павінна быць пустак і плешын у лясах — ні ў маладых, ні ў старых. Нашы працаўнікі лесу дасягаюць гэтага высокай прыжывальнасцю культур і пасадкай сеянцаў на высечках, палянах, гарах і проста ў разрэджаных дрэвастоях.

Але патрэбная колькасць дрэў на гектары — толькі частка справы. Вельмі важна своечасова і якасна праводзіць так званыя высечкі догляду — прарэджванне, асвятленне, санітарныя высечкі — выдаленне хворых ці заражаных небяспечнымі шкоднікамі дрэў. Пры гэтым высечкі догляду дазваляюць фарміраваць патрэбны пародны састаў дрэвастою, скарачаюць тэрміны вырошчвання драўніны і тым самым павышаюць прадукцыйнасць лясоў.

Адначасова высечкі догляду з'яўляюцца крыніцай дадатковага атрымання драўніны для задавальнення патрэб насельніцтва. У кожным лясніцтве з высечак нарыхтоўваюцца для продажаў дрэвы. Да таго ж кожны лясгас мае свае так званыя «цэхі шырпатрэбу» — механізаваныя прадпрыемствы па перапрацоўцы драўніны з высечак. Вырабляюцца будаўнічыя матэрыялы і прадметы хатняга ўжытку, пачынаючы з гонтаў і канчваючы бочкамі і цэбрамі — зноў жа для продажаў насельніцтву. Пры такіх цэхах арганізаваны першасная перапрацоўка прадуктаў лабочнага карыстання лесам — грыбоў і ягад, нарыхтоўка дубільнай кары для скурапрацоўчай прамысловасці.

Работнікі лясной гаспадаркі набылі добры вопыт па фарміраванню дрэвастою з найбольш каштоўных парод. Лясгасы Гродзенскі, Баранавіцкі, Слуцкі, Магілёўскі і іншыя сталі ўдзельнікамі Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР менавіта за выдатныя вынікі высечак догляду па фарміраванню дрэвастою больш высокай якасці.

Пры размяшчэнні тых ці іншых лясных парод лесавады, безумоўна, улічваюць іх біялагічныя асаблівасці і глебава-грунтавыя ўмовы з тым, каб зямельныя плошчы для пасадак адпавядалі відам і пародам. Лесавады дабіваюцца захавання ўсіх правіл сучаснай перадавой аграцэхнікі пры падрыхтоўцы глебы, вырошчванні высакаякаснага пасадачнага матэрыялу, пасадцы і догляду культур. Ад таго, як яны будуць развівацца, будзе залежаць і іх прадукцыйнасць.

Важным рэзервам павышэння прадукцыйнасці лясоў Беларусі з'яўляецца стварэнне новых насаджэнняў на асушаных балотах і забалочаных мінеральных землях, якія належыць дзяржаўнаму лесфонду. На Палесці такія плошчы складаюць дзесяткі тысяч гектараў. Іх асушваюць па адзінаму плану меліярацыйных работ, якія з году ў год набываюць усё большы размах. Раскіданыя сярод лясоў такія тэрыторыі пасля асушкі засаджваюцца лесам. Пароды пры гэтым падбіраюцца ў залежнасці ад глебы.

Адначасова ў рэспубліцы ажыццяўляецца рэканструкцыя малакаштоўных і малапрадукцыйных лясоў. Пасля высечкі, скажам, спелых алешнікаў забалочаныя землі асушваюцца і на іх ствараюцца дубровы альбо таполевыя насаджэнні. На месцы лясоў, дзе пераважалі хмызнякі, узнікаюць маладыя сасновыя бары.

Павышэнне прадукцыйнасці дрэвастою дасягаецца таксама і ўкараненнем у пэўных межах хуткарастучых парод, галоўным чынам таполі. Шырока выкарыстоўваюцца меры па барацьбе са шкоднікамі і хваробамі лесу.

Мікалай РАЖКОЎ.

ЗБЯРЫ У ПЕСНЮ ПЕРАЗВОН КРЫНІЦ

Свой новы паэтычны зборнік Васіль Зуёнак назваў «Сяліба» — па імені вёсачкі, што згубілася паміж бароў і лугаў і Крупскага раёна. Зусім невялікая, нават не нанесеная на карту рэспублікі, гэта вёска, нібы бруістая крыніца, жывіць натхненне паэта. Тая зямля, на якой ён упершыню пазнаў броды рэчак, кароткія дзіцячыя сны, колкія ранішнія вятры, была і будзе асноўным рэзервам новых тэм.

Тэма вёскі, наогул, самая папулярная, самая традыцыйная ў нашай літаратуры. Але не трэба забываць, што такая традыцыйнасць нярэдка скіроўвае аўтара на большакі, збітыя абцасамі іншых. Аднак Зуёнак знаходзіць у гэтай тэме свой паварот, дзесяткі новых непаўторных дэталей і паэтычных прыёмаў.

**Ты ведаеш, дарога палявая,
Які мы боль з табой удвух
нясём,**

Значыць паэт у паэме «Сяліба». З гэтай дарогі, нібы з самай высокай вяршы, ён бачыць свет, шырокі і дзівосны, бачыць сённяшні дзень і дзень той, калі людзі ішлі на смерць за сваю зямлю.

Звяртаючыся да сучаснікаў, паэт гаворыць:

**Мы, камуністы, з бою —
як салдата —
Выносім на руках сваіх
планету.**

**Мы раны забінтуем ёй,
загоім,
Перададзім — блакітную —
нашчадкам.**

У аўтабіяграфіі, якая змешчана ў выдадзенай нядаўна кнізе «Вытокі песні», Васіль Зуёнак піша: «Найпершае значэнне мастацтва — праз прызму мінулага і сёння праектаваць будучае... Паэзія гіне тэм, дзе ўсё загадзя прадыктавана, усё ўжо ясна і без значэння. Тады і з'яўляюцца творы, дзе толькі і відаць шчырае імкненне перадаць увесь набор інфармацыі пра той ці іншы факт або падзею. Тут усё расшыпаецца, бо не змацавана адзінствам лірычнага перажывання».

Адзінства такога перажывання ў Зуёнака адчуваецца ў многіх вершах. Яно ўражае і скандэсансасцю паэтычнай фразы, і маштабнасцю асацыяцый, і пранікненнем у глыбіню падзей, і нават манументальнасцю вобразаў тых, пра каго ён піша. Паэт не ўяўляе свайго жыцця без Радзімы, без людзей, якія рупна працуюць маючы яе сённяшні дзень. А

кожны такі дзень — гэта абнаўленне роднага краю. Паэт, нібы да жывой істоты, звяртаецца да дня: «Дзень мой, вядзі да людзей!»

Прасочым, з чым жа да іх спяшаецца майстар слова. Аднак знойдзем у вершы «Паміж сэрцам маім і трывогай», якім адкрываецца зборнік.

**Пыл на крылах вятроў
развею,
Ля дарогі жыта пасею...
Я прыду, я прыду да вас,
людзі.**

**Хай трывога
мне сонцам будзе!**

Пранікнёна і цёпла напісан верш «Можна ў сцэжцы змыліцца». У ім паэт расказвае аб тым, што можна змыліцца ў сцэжцы, зрабіўшы нейкую лішнюю мілю, можна змыліцца ў сонцы — чакаў яго, а новы дзень прынес імжу, можна ў сябру змыліцца, хоць да гэтага з'еў з ім добрую тону солі, можна ў хвалі змыліцца — буран пасячэ, паломіць ветразі. Усё гэта здараецца ў жыцці.

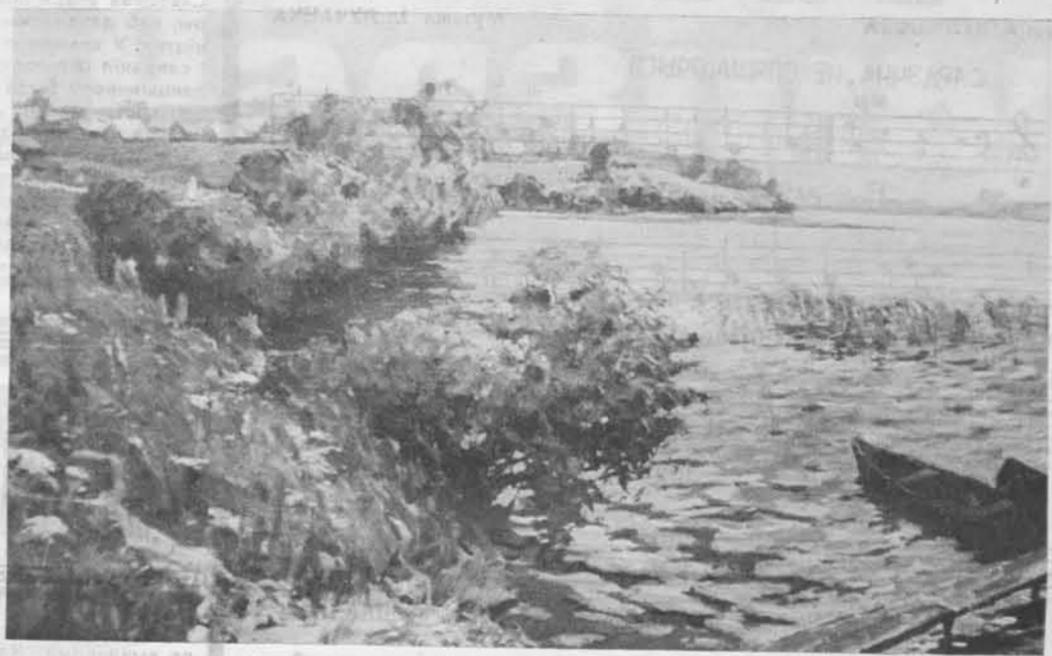
**Толькі сцежкі не будзе,
Бераг прэч адштурхне
з праклёнам,
Сонца холадам сцісне
шалёным,
І адвернуцца людзі,
Калі змыліцца маці ў табе
І Радзіма.**

Да паэзіі высокага гатунку можна аднесці большасць твораў кнігі «Сяліба». Бо ў іх укладзена ўся шчырасць душы, на новую ступень узнята выяўленне грамадзянскай актыўнасці паэта — нашага сучасніка. У арганічным адзінстве зліліся страсная партыйная публіцыстычнасць і чыстая, тонкая лірычнасць, філасофска-аналітычнае асэнсаванне рэчаіснасці і простае замілаванне толькі што убачаным.

Да выхаду «Сялібы» мы ведалі В. Зуёнака па зборніках «Вясёлы калаўрот» і «Крэсіва», у якіх крытыкі адзначылі рамантызаваную вобразнасць, што спалучаецца з яркім фальклорным каларытам, а таксама рухомы, напружаны стрыманы рытм, непасрэдна звязаны з выражэннем зместу. У новай кніжцы паэт творча развіў гэтыя якасці, узбагаціў зрыганальны паэтычны знаходкамі. Ён застаў верны сваёй тэме — праслаўляць сучасніка, апяваць яго духоўны свет, збіраць у песню перазвон крыніц, загадкавасць патаемных зораў, пльні гананых траў, ніткі дарожных калей.

У. КОБРЫН.

З апошніх вернісажаў

У выставачнай зале Саюза мастакоў БССР разгорнута экспазіцыя твораў Уладзіміра Белавусава. Выстаўка падсумоўвае творчы шлях беларускага мастака, які адзначыў сваё 50-годдзе.

У. Белавусаў нарадзіўся ў вёсцы Слабада Віцебскай вобласці. Вучыўся ў Віцебскім мастацкім вучылішчы. Удзельнічаў у Вялікай Айчыннай вайне. У 1954 годзе закончыў Усеаюзны дзяржаўны інстытут кінематографіі. Мастака хвалюе гераічнае мінулае нашага народа. Гэта тэма знайшла адлюстраванне як у жывапісных палотнах «Рэйкавая вайна», «Бацька не вернецца», «Партызанская магіла», так

і ў эскізах да фільмаў «Чырвоная лісце», «Вуліца малодшага сына», «Чужое імя», «Руіны страляюць».

Мастак кіно, У. Белавусаў удзельнічаў у рабоце амаль над двама дзесяткамі фільмаў. Як жывапісец, ён аўтар цікавых жанравых палотнаў і партрэтаў. Значнае месца ў творчасці мастака займае пейзаж. Задумлівы вечар і яркі сонечны дзень, талы сакавікі снег і скошанае жыта — усё вабіць майстра, але ён выбірае галоўнае, істотнае, што знаходзіць водгук у сэрцы гледача.

НА ЗДЫМКУ: рэпрадукцыя з карціны У. БЕЛАВУСАВА «Прайшоў дождж».

ДЫПЛОМЫ — ТЭАТРАМ

Міністэрства культуры СССР і Саюз пісьменнікаў СССР падвялі вынікі фестывалю драматургіі і тэатральнага мастацтва народаў СССР. На працягу двух тэатральных сезонаў прафесіянальны драматычныя калектывы краіны паставілі 300 п'ес драматургаў брацкіх рэспублік. Толькі ў рэпертуары беларускіх тэатраў іх сёння каля 80.

Дыплом I ступені прысуджаны Беларускаму дзяржаўнаму акадэмічнаму тэатру імя Янкі Купалы за спектакль па п'есе башкірскага пісьменніка Мустаі Карыма «У ноч зацменьня месяца». Такой жа высокай ўзнагародой адзначана і праца рэжысёра-пастаноўшчыка гэтага спектакля, заслужанага дзеяча мастацтваў РСФСР Ціхана Кандрашова.

Дыпламай II ступені ўдасто-

ены драматург Андрэй Макаёнак за п'есы «Трыбунал», «Зацоканы апостал» і «Таблетку пад язык», а таксама народная артыстка БССР Ганна Абухавіч за стварэнне вобраза цёткі Руцы ў спектаклі Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР імя М. Горкага «Птушкі нашай маладосці» па п'есе маладзёкага драматурга Іона Друцэ.

Дыпламантамі фестывалю сталі таксама Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага гледача, які паставіў спектакль «Я даганю лета» па драматычнай паэме Вяілеты Пальчынскай, і перакладчы п'есы Анатоль Вярцінскі.

ДОБРЫ СЛЕД НА ЗЯМЛІ

Нарыс Алеся Бяржынскага «Гаспадар каласнага поля», які выйшаў у выдавецтве «Беларусь», прысвечаны старшын

палескага калгаса «Аснежычкі», Герою Сацыялістычнай Працы Уладзіміру Ралько. Сем раздзелаў кнігі — гэта сем нялёкіх перыядаў жыцця калгаса. У адзін з такіх перыядаў, калі кулак па-зверску расправіўся з калгаснымі актывістамі, У. Ралько напісаў: «Прашу прыняць мяне ў члены ВКП(б). Яе планы па камуністычнаму будаўніцтву — гэта і мае планы. Гатоў аддаць для іх ажноўцаў і жыццё сваё».

Шмат старонак нарыса прысвечана станаўленню калгаснай гаспадаркі, два апошнія раздзелы расказваюць пра сучаснае жыццё калгаса, пра лепшых яго працаўнікоў. «Толькі добрасумленныя, самаахварныя і мэтанакіраваныя людзі, — гаворыць пра іх аўтар, — і ў будучыню здзяйсняюць гераічныя справы. Яны пакідаюць на зямлі добры след, сваё натхнёнае працаўніцтва і радоватую гісторыю нашага часу».

Д. БАРУШКА.

ПАФАС ПРАЎДЫ

чытачу раптам трапляецца невялікі, але сагрэты цёплым сяброўскім пачуццём артыкул пад назвай «Памятныя размовы». І перад намі — жывы Купала з яго звычкамі і інтарэсамі, тонкай іранічнасцю і пільнай увагай да маладых талентаў. «Я. Купала быў патрабавальным і да сябе, і да іншых, — успамінае П. Глебка. — Перакладаючы «Меднага конніка» А. Пушкіна, асобныя строфы ён перарабляў па тры-чатыры разы. А заўважыўшы няўдалы радок у чужым вершы, Іван Дамінікавіч, дабрадушна жартуючы, гаварыў:

— Што ж гэта вы тут напісалі нейкую «энеіду навыварат»?

І ніхто на такі жарт не крыўдзіўся, бо кожны адчуваў шчырае жаданне Я. Купалы дапамагчы маладому паэту. Сваімі заўвагамі народны паэт выходзіў у маладых пісьменнікаў пачуццё высокай адказнасці за вялікую справу саветскай літаратуры.

З Я. Коласам і К. Крапівой П. Глебка доўгі час разам працаваў у Акадэміі навук. Ва ўспамінах, артыкулах ён паказвае розныя ас-

пекты іх творчасці, падкрэслівае глыбокую народнасць твораў.

Тонкае пранікненне ў сутнасць глыбінных працэсаў літаратуры, умненне паказаць адметнае ў творчасці таго ці іншага пісьменніка відаць і ў іншых працах П. Глебка. Асабліва цікавыя артыкулы пра сяброў, людзей таго пакалення, разам з якімі ствараў П. Глебка новую сацыялістычную культуру, — П. Броўку, М. Лынькова, М. Лужаніна, П. Панчанку.

Яго разважанні аб творчых пошуках, аб шляхах развіцця беларускай паэзіі і прозы здзіўляюць надзвычайнай трапнасцю, глыбінёй, адчуваннем патрабаванняў часу. Даследчык добра бачыць парасткі новага і ўмее зазірнуць у будучае.

Яшчэ ў 1940 годзе ў артыкуле «Аб нашай паэзіі і аб новых вершах Петруся Броўкі» ён пісаў: «...Мне здаецца, што недахопы нашай паэзіі былі (ды яшчэ і цяпер ёсць) не столькі ў малой дэталізацы фактаў, аб якіх пісалі паэты, колькі ў занябанні пачуццямі і страсцямі жыцця сучаснага чалавека» (падкрэслена Глебкам). Ён адзначае, што з кожнай кніж-

кай Броўка «адходзіў ад факта і падзеі, набліжаючыся да чалавека і яго перажыванняў», і гэта выказанне бліскуча пацвярджае ўся наступная творчасць цудоўнага паэта, яго апошнія кнігі, якія атрымалі высокую прэмію — Ленінскую і Дзяржаўную.

П. Глебка гарача вітаў з'яўленне кожнага маладога талента. Нікога не абыходзіў пільнай увагай, многім памог ён акрэсліць творчы шлях. З уважлівасцю ставіўся да творчасці А. Куляшова, перасцерагаў яго ад штукарства, фармалістычных выкрутасаў, указваў на неабходнасць узбагачаць вобразную тканіну верша. Пімен Панчанка, Піліп Пестрак, Уладзімір Дубоўка — пра іх таксама сказаў сваё слова Глебка-крытык.

Не менш цікавае і знаёмства з творчымі партрэтамі Паўлюка Труса, Язэпа Пшчы. Яны былі сябрамі маладога П. Глебка. Восць чаму ў артыкулах праўдзіва ўзноўлена літаратурная атмасфера 20-х гадоў.

Багатая і публіцыстычная спадчына П. Глебка. Лепшыя з артыкулаў, прысвечаных актуальным пытанням культуры, мастацтва, літаратуры, цікавыя значнасцю тых праблем, якія ўзнімае даследчык.

Т. ШАМЯКІНА.

Салістка Дзяржаўнага народнага ансамбля БССР Ларыса ЮРЧАНКА.

Фота У. КРУКА.

ПЯТРО Глебка належаў да таго пакалення, якое расло, сталела і мужнела разам з краінай. Прызнаннем яго жыцця, мэтай існавання стала барацьба за развіццё самасвядомасці, культуры роднага беларускага народа.

П. Глебка як мастак было ўласціва вострае адчуванне часу, пачуццё асабістай адказнасці перад партыяй, народам, краінай. Ён шмат і пільна працаваў, а ў 30—40-х гадах быў адным з самых папулярных паэтаў.

Але не менш вядомы і Глебка-даследчык, вучоны, крытык. Праўда, пры жыцці яго артыкулы амаль не выдаваліся асобнымі кніжкамі. Цяпер лепшыя з іх сабраны пад адной вокладкай. Кніга «Паэзія барацьбы і перамогі» — пасмяротны, найбольш шырокі збор крытычных і публіцыстычных артыкулаў, выступленняў выдатнага паэта, акадэміка.

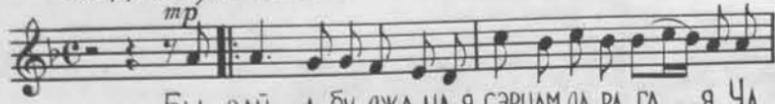
Пачынаецца зборнік «Словам пра Янку Купала». Гэта заканамерна. Я. Купала быў настаўнікам, дарадчыкам і сябрам П. Глебка на працягу многіх год. Восць чаму сярод разважлівых, панавуковаму сур'ёзных артыкулаў аб значнай творчасці Купалы, аб своеасабліваасцях яго паэзіі

А Л Е С Я

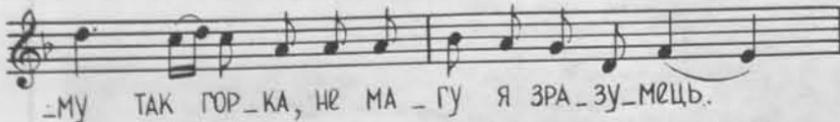
Словы А. КУЛЯШОВА

Музыка І. ЛУЧАНКА

САРАЭЧНА, НЕ СПЯШАЮЧЫСЯ

Бы_вай, а_буджа_на_я сэрцам да_ра_га_я. Ча_

_му так гор_ка, не ма_гу я зра_зу_мець.

Шка_да за_ран_кі мне, што ў не_бе да_га_ра_е

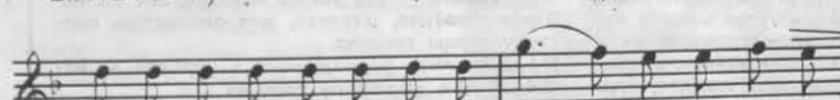
на ўсхо_дзе дня май_го, я_ко_му ру_жа_вешч. Пайшла, ні_

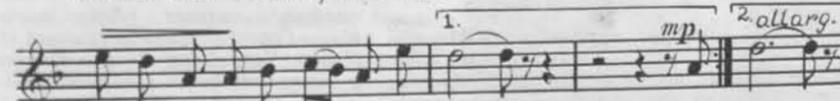
_ко_лі ўжо не вер_неш_ся, А_ле_ся. Бы_вай, сму_

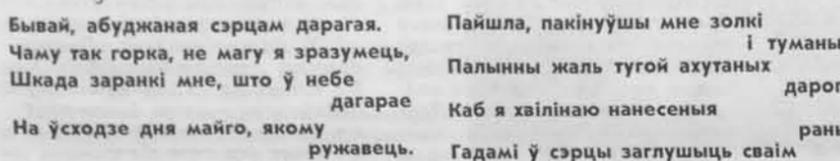
_гля_ва_я, ка_ха_на_я, бы_вай. Ста_ю на

рос_та_нях бы_лых, а з пад_ня_бес_ся са_мот_ным

жаў_ран_кам звiнiць i пла_ча май. Пай_//май.

Бывай, абуджаная сэрцам дарагая.
Чаму так горка, не магу я зразумець,
Шкада заранкі мне, што ў небе дагарае
На ўсходзе дня майго, якому ружавець.

ПРЫПЕУ:
Пайшла, ніколі ўжо не вернешся,
Алесья.
Бывай, смуглявая, каханая, бывай.
Стаю на ростанях былых,
а з паднябесся
Самотным жаўранкам звiнiць i плача май.

У ЦЯЖКІЯ гады, якія перажывала наша краіна пасля грамадзянскай вайны і замежнай інтэрвенцыі, Савецкая ўлада прымала энергічныя меры, каб дапамагчы галадаючаму насельніцтву. У кампанію дапамогі ўключыліся і савецкія філатэлісты. Па прапанове калекцыянераў была выдадзена спецыяльная пастанова ЦК Дапгала (спецыяльная камісія дапамогі галадаючым) аб зборы паштовых савецкіх марак для абмену іх за граніцай на прадукты, былі таксама выпушчаны спецыяльныя серыі паштовых знакаў у дапамогу галадаючым. Сур'ёзную дапамогу ў пераадоленні засухі аказаў маладой Рэспубліцы Савецкай

рэспублікі і запэўніў, што ён прыкладзе ўсе намаганні да таго, каб дапамагчы галадаючаму насельніцтву. «Да справы аказання дапамогі галадаючым Паволжа павінны быць прыцягнуты ўсе заходнееўрапейскія дзяржавы, і я даб'юся гэтага ў што б там ні стала», — гаварыў Хансен. У гутарках з Баркусевічам Хансен цікавіўся эканамічным станам Савецкай Расіі і Беларусі, становішчам транспарту, пытаннямі аб бежанцах і г. д. Ён цёпла падзякаваў усім сустрэкаўшым за сардэчны прыём на тэрыторыі Савецкай Беларусі. У 9 гадзін вечара Фрыцьёф Хансен

НАНСЕН У БЕЛАРУСІ

таў міжнародны пралетарыят. Пры ўдзе выканкома Камуністычнага Інтэрнацыянала ў жніўні 1921 года ствараецца камітэт рабочай дапамогі галадаючым, які арганізаваў збор сродкаў, закупку і адпраўку ў Савецкую Расію прадуктаў харчавання і медыкаментаў. Работу камітэта ўзначаліла Клара Цэткін. Ён меў свае аддзяленні ў многіх краінах.

Важную ролю ў арганізацыі дапамогі галадаючым адыгралі прадстаўнікі перадавой інтэлігенцыі Захаду: Анатоль Франс, Бернард Шоу, Тэадор Драйзер і іншыя. Сярод іх быў і славуці нарэжскі акіянограф і даследчык Арктыкі Фрыцьёф Хансен. Выступаючы ў 1921 годзе на пасяджэнні Лігі нацый, Хансен гаварыў: «Я не магу паверыць, што народы Еўропы на працягу доўгіх зімовых месяцаў будуць сядзець склаўшы рукі... У Канадзе ў гэтым годзе ўраджай настолькі добры, што яна можа экспартаваць у тры разы больш, чым мы просім. У Амерыцы збожжа гніе на складах, паколькі не знаходзяцца пакупнікі. У Аргенціне такі лішак маісу, што... яго спальваюць у паравозных топках. У гаванях Амерыкі і Еўропы прастойваюць незафрахтаваныя судны. А на Усходзе галадаюць мільёны людзей...»

19 лістапада 1921 года вярхоўны камісар Міжнароднага Чырвонага Крыжа Фрыцьёф Хансен прыехаў у Савецкую Расію. Для сустрэчы слаўтага палярнага даследчыка на станцыю Негарэлае спецыяльным поездам прыбылі старшыня Беларускага таварыства Чырвонага Крыжа С. Баркусевіч і прадстаўнік Наркамата замежных спраў Беларусі, якія віталі Хансена. У прамове ў адказ Хансен падкрэсліў свае сяброўскія адносіны да са-

прыбыў у Мінск. «Вагон Хансена, — пісала газета «Звязда» 22 лістапада 1921 года, — акружан шчыльным кольцам чырвонаармейцаў, чыгуначнікаў і рабочых дэпо Аляксандраўскай чыгункі. Хансена віталі ад імя Савета Народных Камісараў Беларусі і Беларускага ўніверсітэта». У прамове ў адказ Хансен папрасіў перадаць свае найлепшыя пажаданні беларускім рабочым і прадстаўніку працоўных Беларусі — Саўнаркму БССР.

Фрыцьёф Хансен удзельнічаў у арганізацыі дапамогі прадуктамі галадаючым у Расіі і ў наступныя два гады.

У той перыяд з-за грамадзянскай вайны і блакаты маладой Савецкай рэспублікі паштовыя маркі з Расіі рэдка траплялі ў альбомы заходніх калекцыянераў. Да марак маладой дзяржавы праяўлялася павышаная цікавасць. Таму Ф. Хансен прапанаваў Савецкаму ўраду сабраць сто тысяч серый гашаных савецкіх марак і абмяняць іх на сто тысяч плітак шакаладу. Прапанова гэта была прынята, і насельніцтва краіны адгукнулася на заклік газеты «Правда» збіраць гашаныя маркі і здаваць у Камісію дапамогі галадаючым.

У 1923 годзе за актыўную палітычную і грамадскую дзейнасць Хансену была прысуджана Нобелеўская прэмія міру.

Да канца свайго жыцця Хансен з глыбокай сімпатыяй адносіўся да Савецкага Саюза. Ён прыкладаў усе намаганні па прапагандзе на міжнароднай арэне дасягненняў СССР і садзейнічаў умацаванню эканамічных, палітычных і культурных сувязей капіталістычных дзяржаў з Савецкай краінай.

Н. СТУКАНАВА.

● АД БЕЛАВЕЖЫ ДА САХАЛІНА ●

ЮБІЛЕЙНЫ ЗНАК ЯКАСЦІ

Пяцісоты від прадукцыі прамысловых прадпрыемстваў Беларусі ўдастоен вышэйшай катэгорыі якасці. Юбілейны ганаровы пяцівугольнік атрымала пастрома Бабруйскага мясакамбіната. Высокія смакавыя якасці забяспечылі гэтаму прадукту са свiнiны вялікі попыт у насельніцтва.

Цяпер пятая частка вэнджаных прадуктаў, якія выпускае камбінат, мае Знак якасці. Сярод іх — шынка беларуская, рулет, карэйка.

КАРТА ГАРАДСКОГА ШУМУ

Шумавую характарыстыку вуліц і раёнаў латвійскай сталіцы, выражаную ў дэцыбелах, змяшчае карта горада, якую склалі навуковыя супрацоўнікі, лабаранты і студэнты Рыжскага медыцынскага інстытута.

Каб устанавіць сярэднія паказчыкі шумавога спектра

ў тым ці іншым месцы, медыкі з дапамогай адчувальнай апаратуры рабілі вымярэнні ўдзень і ўначы, у розныя поры года. Карпатлівая работа дала магчымасць вызначыць самыя «неспакойныя зоны» і найбольш ціхія куткі горада, выявіць крыніцы павышанага шуму і ўнесці практычныя прапановы, якія аслабіць.

Ахоўныя палосы зялёных насаджэнняў, гукапаглынальныя элементы і канструкцыі пабудовы, цэлыя будынкі-экраны рэкамендаваны ў ліку эфектыўных сродкаў уздзеяння супраць шуму.

Аналагічныя даследаванні праводзяцца цяпер і ў горадзе-курорце Юрмале.

КРЫЛАТАЯ «ЛАЎРЭАТКА»

«Асцярожна: жывыя пчола!» — з такім грыфам адпраўлена поштай некалькі соцень незвычайных пасылчак. У іх — паўтары тысячы матак вядомай карпацкай па-

пуляцыі. Падарожніц змясцілі ў адна- і двухмесныя каробачкі, забяспечыўшы спецыяльным кормам — сумесцю цукровай пудры і мёду.

Чарговыя партыі з жывым грузам з Мукачаўскага пчолагадзавальніка адрасаваны ў Беларусь, Прыбалтыку, Чувашыню, Маскву, Ленінград, Кіеў, Адэсу. Усяго будзе адпраўлена тры тысячы пасылчак.

...З таго часу, як навуковыя супрацоўнікі Маскоўскай сельскагаспадарчай акадэміі імя Ціміразева «адкрылі» перавагі закарпацкай пчалы над іншымі ў працавітасці, непатрабавальнасці і мірным характары, з'явілася шмат заказчыкаў. Калі ж два гады назад на Сусветным кангрэсе па пчолагадоўлі ў Маскве карпацкая пчала стала сярэбранай медалісткай, колькасць заявак рэзка ўзрасла. Цяпер «лаўрэатка» зноў рыхтуецца да Сусветнага кангрэсу, які адбудзецца ў кастрычніку ў Аргенціне.

ШКОЛА НА КОЛАХ

Ад берагоў Волгі да граніцы Польскай Народнай Рэспублікі рушыў незвычайны аўтапоезд з шасці машын. Гэта «школа на колах» Валгаградскага трактарнага заводу. Яе задача — навучаць механізатараў брацкіх краін правілаў эксплуатацыі трактараў з маркай ВТЗ.

«Школа на колах» выязджае за мяжу з 1971 года і ўжо пабывала ў радзе краін. У ёй ёсць неабходнае для навучання абсталяванне, стэнды, кінаўстаноўка. Заняткі і фільмы ідуць на роднай мове механізатараў.

У ТАНЕЦ ПУСКАЮЦА «ЛЫЖКАРЫ»

Гучыць вясёлая руская мелодыя. На сцэне хлопчыкі ў маляўнічых нацыянальных касцюмах адбываюць рытм каларовымі драўлянымі лыжкамі. Ім тонка падсвітвае бяроства, акампаіруюць грабянцы, дудкі, раж-

кі. Саліруюць балалайка і гармонік.

Тэмп усё паскараецца, і «лыжкары» пускаюцца ў танец. Гледачы доўга не адпускаюць са сцэны юных віртуозаў-музыкантаў і танцораў.

Два гады ў сярэдзіні школы № 44 горада Рязані існуе ансамбль «лыжкароў». Самаму старэйшаму салісту — 12 гадоў, а асноўны састаў «артыстаў» — сямі-васьмігадовыя дзеці. Вядомасць калектыву выйшла за межы Рязанскай вобласці. Ансамбль выступаў у Маскве на сцэне Крамлёўскага Палаца з'ездаў, у касманаўтаў — у Зорным гарадку, на Цэнтральнаму гэлебачанню.

Вялікі рэпертуар ансамбля складаюць тэатралізаваныя сцэнікі, заснаваныя на рускім фальклорным матэрыяле. Кіруе гэтым своеасаблівым самадзейным калектывам таксама прафесійны музыкант — слесар аднаго з рязанскіх заводаў Віктар Пярвухін.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. № 1027.

ВЫКЛАДЧЫК. Што адбываецца ў той момант, калі чалавек садзіцца ў ванну?
СТУДЭНТКА. Абавязкова хто-небудзь пазвоніць...
ПАКУПНІК. Я б хацеў купіць кнігу.
ПРАДАВЕЦ. Што-небудзь лёгкае?

ПАКУПНІК. Не мае значэння — у мяне ўнізе машына.
— Вы сёння спазніліся на работу.
— Прабачце, калі ласка. Я праспаў.
— Божа! Ніяко і дома вы таксама спіце.

МАЦІ. Ужо дзесьці гадзін, а ты яшчэ не спіш. Што скажа бацька, калі вернецца?
СЫН. Ён скажа: «Вячэру! Вячэру! Што на вячэру?»
СУДДЗЯ. Наступны, хто па-рушыць цішыню ў зале, адправіцца дахаты.
ПАДСУДНЫ. Ура!